

68712

Pravila o lepem vedenju.

Za učence ljudskih
in meščanskih šol

sestavil in izdal

ANTON KOSI.

1920.

Založil izdajatelj

(Anton Kosi, šolski ravnatelj v Središču.)

Natisnila: Medjimurska tiskarna v Čakovcu.

*Leto 1921 izšel 2. malik
v isti založbi!*

68712

030023090

Uvod.

Za uvod naj vam, dragi moji, povem kratko povestico, ki ste jo gotovo tudi že drugod čitali.

Trgovec je iskal za svojo trgovino učenca. Razglasil je to v časniku. Petdeset mladeničev se je oglasilo določenega dne.

Trgovec izbere naglo enega, druge pa odslovi.

Trgovčev prijatelj, ki je bil baš pri izberi dečkov navzoč, pravi:

„Rad bi vendar vedel, zakaj si izbral uprav tega dečka, ki vendar ni imel nobenega pismenega priporočila.“

„Motiš se, dragi moj“, odvrne trgovec, „ta deček je imel mnogo priporočil. Ne glede na to, da je vstopil povsem snažen, gologlav in je zaprl vrata za seboj, storil je tudi vse, kar je treba mlademu človeku, če pride v tujo hišo. Čakáje je ponudil svoj sedež staremu možu, sam pa je stojé čakal mirno za sovrstniki, da sem ga pozval k sebi. Spotoma je pobral knjigo, ki sem jo položil navlašč na tla, dočim so drugi dečki stopali črez njo. Kretal se je ter govoril premišljeno, a vendar hitro in odločno. — Prijatelj, ali poznaš boljša od teh priporočil? Več je vredno za me, kar opazim na človeku, ki ga gledam le nekoliko minut, kakor vse, kar je zapisano v priporočilnih pismih“.

Ta povestica nam priča, da ljudje človeka ne sodijo samo po tem, kar zna ali po njegovih možnostih, marveč tudi po tem, kakó se obnaša ali

vede. Vsak dan tudi lahko opažamo, da imajo ljudje srednjih zmožnosti, pa lepega, gladkega vedenja z drugimi ljudmi, v službi in drugod, več sreče kakor nadarjenejši in pridnejši ljudje, ki so pa v občevarju odurni ter jim sploh manjka, kakor pravimo, fine olike.

Marsikdo si je že škodoval, ker je prezrl pravila lepega vedenja ter se preveč zanašal na svojo notranjo vrednost, to je na svoje zmožnosti.

Dà, lepo vedenje je velik dar, in ker je eden najglavnejših pogojev za uspešno napredovanje v človeški družbi, zato je tudi dolžnost vsakega mladega človeka, da si prisvoji vsaj najvažnejša pravila dostojnega vedenja in se po teh pravilih potem tudi ravna.

Vedenje je zrcalo, v katerem kaže vsak človek svojo pravo podobo.

Znano mi je sicer, da vas, otroke, šola navaja ob raznih prilikah na lepo in dostojno vedenje; znano pa mi je tudi, da vam je manjkalo do sedaj v tem oziru kratkega in zanesljivega navodila za domače razmišljanje. Temu nedostatku sem skušal odpomoči z drobno knjižico, ki leži pred vami. Nauki, ki so v nji, vam bodo prej ali slej koristili, ako si jih vtisnete v spomin in se po njih ravnate.

§ 1.

Bodi prlprsto, snažno in dostojno, stanu ter dotični priliki primerno oblečen!

Glavna krasota pri obleki je čistost perila in obuteli. Po čednem obuvalu in snažnem perilu spoznaš rednega človeka.

Pojasnilo: „Dotični priliki primerno oblečen“ se pravi: Obleka, v kateri opravljamo vsakdanja opravila, bodi drugačna, kakor ona, ki ji pravimo praznična. Da pri delu, pri katerem se človek umaže, ne more biti snažno oblečen, razume se pač samo ob sebi.

§ 2.

Pozdravljaj vljudno vsakega znanega odraslega človeka!

Pri pozdravu se deček popolnoma odkrije, deklica se pri pozdravu z glavo lahko prikloni.

Nedostojno je, ako se moška oseba klobuka ali kape samo dotakne. Takozvano salutiranje je le pri vojakihi običajno.

§ 3.

Pozdraviti je dva ali tri korake prej, preden greš mimo človeka zato, da ti ta lahko odzdravi.

Moška oseba, ki pozdravlja, sname klobuk (kapo) z ono roko, ki je od osebe, ki jo misli pozdraviti, na nasprotni strani.

Če je tedaj dotična oseba na naši desni strani, odkrijemo se z levico in nasprotno,

Kadar koga dohitiš, pozdravi še le tedaj, ko te dotični že lahko vidi.

§ 4.

Starejše ali višje osebe na cesti nagovarjati, ni dostojno! Če je pa za to vendarle nujna potreba, potem dotičnika najprej prosi dovoljenja; med govorom ga sprejmljaj, nikar pa ga ne ustavljal!

§ 5.

Ako te imenitnejša oseba na cesti nagovori, se vljudno odkrij in drži pokrivalo toliko časa v roki, dokler te dotičnik ne pozove, da se pokriješ!

Ako te nagovori starejša oseba, pa sediš, takoj vstani!

§ 6.

Osebi, s katero govoriš, glej vselej v obraz! Isto velja tudi takrat, ako koga pozdraviš!

§ 7.

Ako te starejša ali imenitnejša oseba kaj vpraša, pa nisi razumel, reci: „Prosim, kaj ste rekli?“ ali: „Ne zamerite, nisem razumel“.

Nedostojno je, odgovarjati samio s „kaj?“ ali pa celo s „hââ?“

§ 8.

Ako te kdo vpraša, kakó se godi tebi, staršem ali tvojim domačim, ne pozabi nikoli postaviti pred odgovor izraz zahvale.

N. pr. Vprašanje: „Kakó je kaj tvoji bolni materi?“
Odgovor: „Hvala za vprašanje, zdaj je že bolje itd.“

§ 9.

Starejšim ljudem izkazuj vselej in povsod svojo vdanost ter jim dajaj prednost!

Ako spremljaš starejšo ali intenzivnejšo osebo, hodi vedno na njeni levi strani, izozemši slučaj, da je pot na levi lepša in boljša; v tem slučaju stopi z dotičnikom na desno ter mu prepusti boljše pot na levi!

Ako korakajo tri osebe v eni vrsti, vzame se starejša ali imenitnejša v sredo.

§ 10.

Če česa želiš, vljudno prosi; ko si dobil, se zahvali.

Dostojnost zahteva, da prosiš tudi za stvar, do katere imaš pravico.

„Z vljudno besedo si gladimo pot v sredo!“

§ 11.

Ako pripoveduje kdo v družbi kaj neresničnega, lahko neresnico dostojno popraviš, rekoč: „Oprostite, jaz sem pa slišal to malo drugače...“

Zavriniti pripovedovalca z besedami: „To ni res!“ ali pa: „To je laž!“ bi bilo skrajno nedostojno.

§ 12.

Če želiš vstopiti v tujo sobo, osnaži si obuteč, in potrkaj z desnico na vrata, a ne prekrepko! S to roko jih tudi odpri, če je kljuka tebi, obrnjenu proti vratom, na levi (bodisi, da se vrata odpirajo od zunaj ali znotraj)! Če pa je kljuka tebi na desni, odpri vedno z levico! Isto velja, ko zapuščáš sobo! Zapiraj vedno s tisto roko, ki je pri vstopu v sobo ali iz nje ostala vratom najbližja, ne da bi se bil prej kaj obrnil s telesom! S tem dosežeš, da v sobi navzočim osebam ob prihodu ali odhodu ne pokažeš hrbta, kar bi bilo nedostojno.

§ 13.

Äko se na tvoje prvo trkanje v sobi nihče ne oglasi, potrkaj iznova, a nekoliko močneje. Če se tudi še sedaj nihče ne odzove, lahko vstopiš, toda ostani pri vratih.

Mogoče je namreč, da dotičnik ni v prvi, marveč v drugi ali sosednji sobi. Svojo navzočnost lahko naznaniš sedaj z rahlim pokašljavanjem.

Ako tudi v drugi sobi ni nikogar, se odstrani, pa počakaj v veži.

§ 14.

Ako moraš s starejšimi ali imenitnejšimi osebami stopiti v sobo, stopi naprej, odpri vrata, podrži kljuko ter čakaj proti spremljevalcem obrnjen toliko časa, da so vsi vstopili; nato pojdi za njimi, a ne pozabi za seboj zapreti vrat!

§ 15.

V tuji hiši (sobi) se vselej odkrij in ostani odkrit tudi tedaj, če se ti naroči, da bi se pokrili!

Na kmetih imajo čudno navado, da so v sobi vsi pokriti, zato silijo tudi tujca, ki je prišel k njim, da naj obdrži pokrivalo na glavi.

Zelo nedostojno je, ako so domači še tudi tedaj pokriti, ko je snel prišlec klobuk ali kapo z glave.

§ 16.

Ako si po naključju v koga zadel, se takoj opraviči, rekoč: „Oprostite!“ ali: „Ne zamerite!“

§ 17.

Ako pade starejši osebi kaka stvar iz rok, poberi jo hitro, ne daj bi čakal povelja!

§ 18.

Jed in pijača sta božji dar, zato se vedi tudi pri mizi vselej dostojno! Pri tem se ravnaj po teh — le pravilih:

1. Ne jej preneglo in ne jemlji prevelikih grižljajev!

2. Ne išči si najboljših koščkov, ampak vzemi prvega, ki ti je bližji.

3. Ne žveči glasno in s polnimi usti ne govori!

4. Ako je juha prevroča, počakaj, da se ohladi ali pa jo z žlico počasi mešaj! V jed močno pihati, je nedostojno.

5. S svojo žlico ali s svojimi vilicami se ne dotikaj jedi svojih sosedov!

Nedostojno je torej, jemati s svojo žlico ali s svojimi vilicami jedila iz skupne skleda, za to je skupna zajemalnica, oziroma so skupne vilice. Nedostojno je tudi, ako vtikaš svoj nož ali svoje vilice v solnico.

6. Vilice drži v levici, nož v desnici ter ne zrezi vsega mesa naenkrat, marveč odrezuj košček za koščkom, kolikor sproti poješ!

Z nožem si ne nosi jedil v usta, ker je ta samo za to na mizi, da z njim režeš.

7. Pri perutnini rabi vilice in nož, dokler je mogoče; le v skrajni sili primi kost z dvema prstoma v roko!

8. Kostj, olupkov itd. ne pokladaj na mizo, marveč jih pusti na krožniku ali pa jih devaj v navlašč za to pripravljeno posodo. (Seveda, ako je taka posoda na mizi.)

9. S krožnikom, z žlico, vilicami itd. ne ropotaj! Zelo neprijetno je za navzoče škrbanje z vilicami in nožem po krožniku; to se prepreči, ako

se vilice postavljajo bolj poševno na krožnik, ne pa navpično.

10. Noža in vilic ne polagaj na mizni prt, temveč na stojalo, in kjer tega ni, prislanjaj jih na krožnik! Nobena gospodinja ne vidi rada, ako ji zamažeš mizni prt.

11. Kadar kaj režeš, se ne dotikaj soseda s komolcem, ampak drži roke tik ob truplu!

Ne naslanjaj se leno na stol, ne polagaj komolcev na mizo, ne prekrižuj nog in ne oprijemaj se naslonjala sosednjega stola!

12. Če moraš z drugim sosedom kaj govoriti, stori to za hrbtom prvega soseda, ne pa pred njegovim obrazom!

13. Nespodobno je, ako kažeš komu hrbet, ko govoriš z drugim!

14. Zadržuj kolikor mogoče zehanje; a če te vendarle posili, si pokrij usta z robcem ali z roko, kakor takrat, če kihneš!

15. Ne trebi si pri mizi ali v družbi zôb; ako pa je to neizogibno potrebno, uporabljaj zobotreb-
nik, a pri tem si pokrij usta z levico. Skrajno nedostojno bi bilo, rovati z vilicami po zobéh.

16. Preglasno govorjenje ali smejanje, istotako preglasno usekovanje pri mizi ter v družbi sploh je nedostojno. Pri usekovanju rabi robec kolikor mogoče tako, da tega navzoči ne opazijo. Posmrkavati je zelo ostudno. V družbi ne grizi in ne snaži nohtov, ne rovaj v nosu in v ušesih!

